

1. zasedání VKPP
30.7.85 - bod č. 2

Z p r á v a

o činnosti Vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV
za rok 1984

I. Přehled zpracovávaných prognostických a koncepčních materiálů pro rozhodování o dalším zaměření a zabezpečení rozvoje příslušných vědních oborů

1/ Materiály ideového zaměření

Na několika jednáních kolegia byla věnována pozornost ideovým aspektům funkce pedagogiky a psychologie v naší společnosti. V této souvislosti byly zpracovány následující materiály:

- a) "Podíl pedagogiky a psychologie na překonávání jevů cizích rozvinutému socialismu a brzdících jeho výstavbu".

Podkladový materiál uvedl doc. PhDr. J. Khol, DrSc. Zdůvodnil závažnost uvedené problematiky a poukázal na to, že otázky překonávání jevů cizích socialismu je nutno řešit v rámci komplexního přístupu všech společenských věd. Cílem je zaměření na vystižení teoreticko-metodologických, obsahových i organizačně technických podmínek účinného zapojení společenských věd, zejména pedagogiky a psychologie. Materiál také obsahoval řadu návrhů na konkrétní opatření na různých úrovních - úrovni kolegií společenských věd, úrovni státního plánu a úrovni vědeckých společností.

V rozsáhlé diskusi byly připomenuty problémy zneužití psychologie v oblasti propagandy, pronikání některých teoretických principů buržoazních škol do naší vědy a možnosti podílu pedagogiky a psychologie na konkrétních úkolech při výchově lidí v této oblasti.

Dopracovaný materiál byl předán jako podklad pro jednání prezidia ČSAV.

- b) "Pedagogika a psychologie v zostřené mezinárodní situaci"

Za obor pedagogika zpracoval materiál prof. Dr. Z. Kolář, DrSc.

Zdůraznil v něm následující závažné úkoly, před kterými stojí současná pedagogika:

- rozpracovávat nejenom otázky politické, ideologické a světonázorové výchovy mládeže, ale zaměřit se i na otázky převýchovy, kterým se věnovala doposud málo;
- dopracovat světonázorové výchovy na úroveň metodik;
- věnovat se problematice mravního profilu mladého člověka a jeho formování;
- zpracovat otázky rozvoje osobnosti a jejího formování;
- věnovat se otázkám kolektivu a jednotného systému komunistické výchovy.

Za obor psychologie předal materiál prof. PhDr. K. Pavlica, DrSc. Ve svém vystoupení zdůraznil především to, že je nutné, aby se psychologie efektivněji věnovala otázkám propagandy, kontrapropagandy a vyjasnila si, co je podstatou psychologické války. V tomto kontextu vystupují do popředí následující problémy:

- podíl čsl. psychologie na objasňování podstaty a předpokladů efektivního formování socialistického uvědomění;
- rozpracování psychologických základů ofenzivní ideologické práce;
- analýza podstaty "psychologické války imperialismu" a vypracování teoreticko-metodologických doporučení pro účinnou kontrapropagandu;
- podíl čsl. psychologie na realizaci branné politiky ČSSR.

V obsáhlé diskusi se ukázalo, že se jedná o velmi závažné otázky, mající svůj dopad v pedagogické i psychologické praxi.

c) "Boj proti nemarxistickým idejím v pedagogice a psychologii - návrh opatření"

Podkladový materiál předložil prof. PhDr. M. Kodým, CSc. s návrhem realizace opatření. Materiál poukazuje na to, že je třeba hledat vhodná konkrétní opatření ke zvýšení účinnosti boje s nemarxistickými koncepcemi. K tomuto bodu také vystoupil přizvaný PhDr. P. Krejčí, který za Psychologický ústav ČSAV

předložil návrh, aby byly průběžně sledovány všechny práce, zabývající se explicitně kritikou nemarxistických idejí v oblasti pedagogiky a psychologie a oceňovány nejlepší z nich.

Materiál byl dopracován na základě diskuse a předán akademiku Z. Snítilovi.

2. Konceptní materiály zpracované VKPP, týkající se teoretických otázek oborů pedagogika a psychologie

a) "Stav prognostických prací v pedagogice a psychologii"

Také v r. 1984 se kolegium průběžně věnovalo prognostické činnosti. Na 5. zasedání o tom podal informaci doc. PhDr. J. Khol, DrSc. Seznámil členy kolegia s průběhem prognostických prací a se způsobem jejich využití v rámci přípravy 8. pětiletého plánu. V návaznosti s prognostickou činností také kolegium projednalo otázky

b) "prohlubování vztahů teorie a praxe a základního a aplikovaného výzkumu při přípravě 8. pětiletého plánu základního výzkumu".

K těmto otázkám byla vytvořena pracovní skupina, vedená členkou korespondentkou ČSAV J. Skalkovou. Skupina vypracovala obsáhlý materiál s řadou příloh. Seznámila kolegium se základními konceptními otázkami, vyvstávajícími v souvislosti s problematikou vztahů základního a aplikovaného výzkumu, zpracovala materiály konkrétně zaměřené do oblasti pedagogiky a psychologie a předložila přehled již existujících materiálů, týkajících se spojení teorie s praxí. Kromě toho byly diskutovány také otázky návaznosti úkolů státního a rezortního plánu. Na základě zhodnocení stavu podala komise dva návrhy na opatření:

- vytvořit předmětem předpokládaných metodologických seminářů problematiku podmínek účinného využívání výsledků pedagogické a psychologické teorie a využitelnosti empirických výzkumů v pedagogické a psychologické praxi;
- prohloubit vztah základního a aplikovaného výzkumu přiměře-

nými formami, např.: vzájemné zastoupení v koordinačních radách státního a rezortního plánu; informování o řešení plánů (např. formou příspěvků do bulletinu Pedagogický výzkum) využívání materiálů ze vstupních a závěrečných oponentur aj.

Návrhy byly kolegiem přijaty.

c) "Problémy pedagogické a psychologické diagnostiky"

Tématu pedagogické a psychologické diagnostiky bylo věnováno rozšířené zasedání kolegia, na kterém byly předloženy dva základní materiály: "Aktuální problémy rozvoje pedagogické a psychologické diagnostiky v ČSSR" - hlavní referát přednesený prof. dr. K. Pavlicou, DrSc. a koreferát: "Problémy tvorby, výroby, distribuce psychodiagnostických metod a didaktických testů v ČSSR a činnost n.p. Psychodiagnostické a didaktické testy". V diskusi vystoupilo 12 předních odborníků z oboru pedagogické psychologie. Z jednání vyplynuly konkrétní závěry pro pedagogické a psychologické vědy a některé obecné závěry, spojené s teoretickými základy uplatňování diagnostického přístupu ve společenských vědách. Bylo zdůrazněno, že i nadále je nutné usilovat o zkvalitnění teoreticko-metodologické základny pedagogické a psychologické diagnostiky a usilovat o větší komplexnost přístupu v této oblasti. Podrobná zpráva, obsahující usnesení rozšířeného zasedání, byla předána prezídiu ČSAV.

d) "Konceptní projednání závěrů Celostátní konference učitelů"

Podkladový materiál vypracoval prof. Dr. M. Kořínek, DrSc. Materiál poukazuje na to, že je nezbytné rozhodněji než tomu bylo doposud, zaměřit se na řešení nejpálčivějších problémů pedagogické praxe. V této souvislosti je třeba zlepšit řízení a plánování činnosti jak ze strany ministerstev školství, tak ze strany akademií věd. Zdůrazňuje také úlohu vědy při zdokonalování učebnic, dále při přípravě mládeže na uplatňování elektroniky, robotizace a pod., řešení otázky vědeckého přístupu ke kvalitnějšímu výběru uchazečů, ke studiu učitelství, tvorbu vysokoškolských učebnic a další. Materiál také seznámil členy kolegia s tím, jak uplatňování závěrů v současné době probíhá. Byla

realizována řada vědeckých konferencí a setkání, jejichž výsledky jsou také uplatňovány při přípravě dlouhodobých plánů výzkumu v oblasti pedagogiky a psychologie v souvislosti s přípravou státního plánu výzkumu pro 8.pětiletý plán. Závěrem se materiál orientuje na další klíčové problémy, které je nutno v souvislosti se závěry konference řešit. Poukazuje se v něm na to, že se jedná o úkol přesahující činnosti Vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV, a proto je nutno angažovat v tomto směru i další kolegia.

Materiál byl dopracován a předán jako podklad pro jednání prezidia ČSAV.

3. Další významné materiály, projednáváné kolegiem pedagogiky a psychologie.

a) Zprávy o činnosti Čsl. pedagogické společnosti při ČSAV a Čsl. psychologické společnosti při ČSAV

Zprávu o činnosti Čs. pedagogické společnosti přednesl prof. Dr. J. Skalka, DrSc. Zpráva se týkala činnosti hlavního výboru, poboček a sekcí společnosti. V minulém roce bylo centrum aktivity hlavního výboru soustředěno především na přípravu celostátní konference "Aktuální problémy utváření mravního vědomí". Také činnost poboček byla bohatá. Akce, které byly v minulém roce konány se zaměřovaly na řadu otázek týkajících se výměny zkušeností základního a aplikovaného výzkumu, popularizace vědecko-pedagogických poznatků aj. Vcelku lze konstatovat aktivní plnění úkolů Čsl. pedagogické společnosti.

Zprávu o činnosti Čsl. psychologické společnosti podal člen korespondent ČSAV D. Kováč. Uvedl, že společnost pracovala aktivně ve všech svých pobočkách i sekcích, realizovala řadu vědeckých akcí a podílela se také na popularizaci psychologické vědy. Ve svém vystoupení D. Kováč zdůraznil několik závažných problémů, před kterými psychologická společnost stále ještě stojí. Jedná se především o déle trvající nejasnosti a potíže práce psychologů v různých institucích. V této souvislosti

je nutno dokončit návrh na legislativní zabezpečení psychologických služeb. Dalším problémem je otázka uplatnění psychologie v praxi a vhodného spojení výzkumu se společenským využitím psychologie. Součástí jeho vystoupení byla také zpráva o činnosti Slovenské psychologické společnosti. Bylo konstatováno, že i Čsl. psychologická společnost aktivně plní své úkoly.

b) Hodnocení časopisů Pedagogika a Čsl. psychologie

- časopis Pedagogika zhodnotil prof. dr. M. Přádka, CSc., který konstatoval, že koncepce časopisu odpovídá současným potřebám pedagogické vědy u nás i potřebám školských a výchovných pracovníků. Časopis, který zaujímá nezastupitelné místo mezi ostatními pedagogickými periodiky v Československu, udržuje koncepci stanovenou redakční radou pro období po XVI. sjezdu KSČ a adekvátně reprezentuje také marxistickou českou a slovenskou pedagogiku v zahraničí.
- časopis Čsl. psychologie zhodnotil prof. PhDr. M. Vaněk, DrSc. Doporučil vyhradit větší prostor pro řízenou širší diskusi na konkrétní, prakticky zaměřená témata. Nabízí se např. problematika profesionální etiky psychologa v socialistické společnosti, otázka oprávněnosti užití projektivních technik v oblasti psychologie práce aj. Dále pokračovat v teoreticko-metodologickém úsilí se zřetelem k pestřejšímu, aktuálnějšímu výběru témat (z hlediska naší společnosti i z hlediska celosvětových trendů). Závěrem uvedl, že časopis Čsl. psychologie za daných podmínek časopisecké reality se vyrovnává se svým úkolem pozitivně. Snaha redakční rady o zvýšení kvality je patrná a svědčí o jejích zodpovědných záměrech.

c) Analýza publikační činnosti v pedagogice a psychologii za r. 1983

Ze zprávy, kterou podala ediční komise vyplynulo, že :

- ediční činnost v oblasti psychologických věd lze za rok 1983 hodnotit kladně. Je tu podstatné zvýšení počtu vydaných titulů, řada titulů vyšla ve dvou i více vydáních, což svědčí

o stabilizovaném zájmu veřejnosti o psychologickou literaturu. Tím jsou vytvořeny dobré předpoklady pro další zvyšování ideově teoretické, odborné a společenskopřínosné úrovně nových psychologických prací, kde by výrazněji než dosud měly být zastoupeny výsledky řešení plánovaných úkolů publikované ve vědeckých nakladatelstvích.

- V ediční činnosti v oblasti pedagogiky za rok 1983 lze zaznamenat pozitivní tendenci celkového zkvalitňování produkce projevující se především v postupném prosazování větší koncepčnosti, rovnoměrnosti zastoupení jednotlivých pedagogických disciplín, v pokrývání "bílých míst" v odborné pedagogické literatuře. Zdá se také, že se vytvářejí předpoklady pro další zvyšování ideově teoretické, odborné a společenské úrovně pedagogických publikací realizovanou promyšlenou, koncepční vydavatelskou prací.

- d) Kolegium projednalo a podpořilo podkladový materiál prof. dr. J. Skalky, DrSc. "Projekt naučného pedagogického slovníku".

II. Ostatní činnost kolegia

- 1/ V oblasti vědecké výchovy projednalo a udělilo ss. PhDr. K. Eliášovi, PhDr. P. Velemínské, PhDr. E. Bedrnové a PhDr. V. Brožové vědeckou hodnost kandidát psychologických věd. Dále se kolegium zabývalo činností komise pro vědeckou výchovu, která a) podala zevrubnou analýzu úrovně kandidátských disertačních prací za obory pedagogika a psychologie; b) vypracovala zprávu pro Českou komisi pro vědecké hodnosti.
- 2/ V oblasti ediční činnosti projednalo vědecké kolegium plán činnosti ediční komise a pravidelně se zabývalo na svých zasedáních návrhy publikací do nakladatelství ACADEMIA v oboru pedagogika a psychologie. Kromě tohoto byl projednán podkladový materiál, týkající se vydávání děl významných českých osobností a byla věnována pozornost nadnormativním skladovým zásobám.

- 3/ V oblasti péče o vědecké společnosti vědecké kolegium - jako každoročně - projednalo zprávy o činnosti Čs. pedagogické a psychologické společnosti při ČSAV. Kontakt mezi vědeckým kolegiem a společnostmi je průběžně zajišťován prostřednictvím předsedů společností, kteří jsou členy kolegia.
- 4/ Popularizace v oborech pedagogika a psychologie je v rámci kolegia průběžně sledována. Možnosti a formy popularizační činnosti jsou také projednávány v pedagogické, psychologické a ediční komisi kolegia.

III/ Organizační záležitosti VK

- a) Vnitřní struktura VK - sálými pomocnými orgány kolegia jsou: pedagogická komise, psychologická komise, ediční a propagační komise, komise pro mezinárodní styky, komise pro výchovu a kvalifikaci vědeckých kádrů a psychodiagnostická skupina psychologické komise. Uvedené komise aktivizují přední pracovníky oborů a zajišťují spojení kolegia s klíčovými institucemi a organizacemi, důležitými pro rozvoj pedagogického a psychologického bádání i obou vědních oborů.
- b) V roce 1984 se uskutečnilo 6 řádných zasedání kolegia a 1 zasedání rozšířené, konané v Bratislavě za účasti předsednictva Vědeckého kolegia SAV pro filozofii, pedagogiku, psychologii a vědy o státu a právu. Materiály pravidelně zasílané kolegiem pedagogiky a psychologie však doposud nevyvolaly očekávanou reakci kolegia SAV.
- c) V uplynulém roce VK usilovalo, aby podstatná část jeho činnosti byla věnována zásadním otázkám koncepčním, prognostickým a ideovým. Plně tomu tak bylo na rozšířeném zasedání kolegia. Celkově lze konstatovat, že koncepčním, prognostickým a ideovým otázkám bylo věnováno přibližně 75 % času jednání.
- d) Celková průměrná účast členů kolegia na zasedáních činila 68 %.

Účast nižší než 50% :

Doc. dr. V. Čára, CSc. - neúčast zaviněna častým pobytem mimo ČSSR

Bez účasti na zasedáních jsou členové kolegia:

prof. Ing. V. Císař, CSc.

akademik O. Pavlík

Z á v ě r y :

Celkově lze konstatovat, že v r. 1984 Vědecké kolegium pedagogiky a psychologie ČSAV zpracovalo a projednalo podkladové materiály v souladu s plánem práce. Řada materiálů byla dále postoupena a to jak odborným komisím, tak i prezídiu ČSAV, stranickým orgánům, rezortním institucím, nebo byly publikovány. Vědecké kolegium také pokračovalo v řešení klíčových otázek vědních oborů pedagogiky a psychologie v celostátním měřítku, přičemž důraz byl kladen na otázky spojení teorie s praxí.

V r. 1985 bude i nadále činnost kolegia zaměřena na řešení koncepčních, prognostických a ideových otázek. V plánu práce na rok 1985 jsou zařazena následující klíčová témata:

- Vztahy SPZV k rezortnímu plánu a mezinárodním vědeckým stykům
- Systém sociální prevence a její podíl na překonávání jevů cizích rozvinutému socialismu a brzdícím jeho výstavbu
- Psychologie v třídně rozděleném světě
- Problematika pedagogické a psychologické diagnostiky

Rozšířené zasedání bude věnováno tématu :

- Účast pedagogiky a psychologie při zajišťování výzkumu výchovy a vzdělávání mládeže.

Schválil:

prof. PhDr. M. Kodým, CSc.
předseda

Vypracoval: PhDr. Vl. Hrabal ml., CSc.

Z p r á v a

o činnosti psychologické komise Vědeckého kolegia pedagogiky
a psychologie ČSAV za rok 1 9 8 4

Práce komise probíhala především formou jednání pléna, které se scházelo ve dnech zasedání VK pedagogiky a psychologie, s výjimkou zářijového rozšířeného zasedání, které se konalo v Bratislavě, a dále formou individuální práce členů komise k některým bodům programu určených skupin.

V průběhu roku nebylo třeba měnit plán práce komise, který byl přijat na lednovém jednání. Práci komise vyznačovala uspokojivá účast členů na jednáních i iniciativa při přijímání a zabezpečování realizace úkolů. Předností práce komise byla - podobně jako i v minulých obdobích - orientace na problémy zásadního rázu z hledisek teoreticko-metodologických a ideových. Byly projednávány především tyto obsahové náměty:

1. Kritika buržoazních teorií^v soudobé psychologii. Byla konstatována větší intenzita i kvalita práce celkem 40ti psychologů účastnících se řešení příslušného SPZV (tj. VIII-6-5/1) projevující se v publikacích (např. Kodým a kol. "Buržoazní a revizionistická ideologie v psychologii", PSÚ ČSAV, 1984) studiích, recenzích, zprávách, referátech na konferencích, expertýzních materiálech aj. Materiál pro jednání VK (prof. Kodým) zdůraznil nutnost orientovat další práci ve vypracování konkrétních opatření ke zvýšení účinnosti boje s nemarxistickými koncepcemi. Komise zabezpečila sledování a oceňování významných prací, zabývajících se explicitně kritikou nemarxistických idejí v psychologii.
2. Psychologie v zostřené mezinárodní situaci. Jednání přispělo otevření problematiky účasti psychologie v boji proti anti-komunismu, především v oblastech boje proti informační a propagandistické intervenci vůči socialistickým zemím, v zajišťování účinné realizace ideologické funkce marxistických psychologických věd, v rozpracování psychologických základů

ofenzivní ideologické práce, zejména komunistické propagandy a agitace, a v řešení podílu psychologie na realizaci branné politiky strany, jako nedílné součásti boje za světový mír a život.

3. Aktuální problémy rozvoje pedagogické a psychologické diagnostiky. Jednání k tomuto bodu (které připravil prof. Pavlica s kolektivem) představovalo přípravu rozšířeného zasedání VK, jehož cílem bylo usměrnit další rozvoj diagnostické práce v pedagogice a psychologii. Zvláště psychologická diagnostika je citlivou oblastí z hledisek jak teoreticko-metodologických, tak ideových. Práce na tomto bodu budou pokračovat na základě usnesení VK především tak, aby byla zajištěna vysoká marxisticko-leninská ideová a odborná úroveň diagnostických přístupů a metod a jejich ochrana před nevhodným používáním a zneužíváním.

Psychologická komise dále:

- připravovala jednání VK, mezi jiným jednání o vztazích mezi základním a aplikovaným výzkumem, o ediční politice, o stavu prognostických prací, průběhu a výsledcích plnění úkolů SPZV v pedagogických a psychologických vědách aj.;
- připravila materiál pro prezídium ČSAV na téma "Psychologie v boji proti jevům cizím socialismu";
- řešila problémy modernizace přípravy psychologů pro výkon funkce psychologa ve společenské praxi, uplatnění psychologických poznatků v ekonomické aj. praxi a konečně propagační a popularizační činnosti v psychologii;
- zabývala se zkvalitněním organizace a obsahu práce české části Čs. psychologické společnosti.

V psychologické komisi byly dále diskutovány otázky dalšího rozvoje jednotlivých disciplín psychologických věd v ČSSR, a to na základě referátů představitelů příslušných skupin: skupiny pro teorii a metodologii, pedagogickou psychologii, diagnostiku a realizaci.

V příštím období se bude činnost komise soustřeďovat opět na aktuální problémy dalšího rozvoje marxisticko-leninské psychologie v ČSSR.

Mezi jiným bude

- soustavně analyzovat stav jednotlivých psychologických disciplín;
- promítat do obsahu i metod své práce politická usnesení, příp. se i podílet na jejich přípravě (zvl. v souvislosti s přípravou XVII. sjezdu KSČ);
- zabezpečovat přípravu jednání VK, příp. prezídia ČSAV.

Zejména půjde o přípravu a využití výsledků mezinárodního kolokvia "Psychologie v třídně rozděleném světě", přípravu mezinárodní "Pražské konference o osobnosti a jejím vývoji", a konečně o přípravu sjezdu čs. psychologů.

Doc. PhDr. J. Khol, DrSc.

předseda
psychologické komise